

تأثیر رتبه‌بندی معلمان در کیفیت‌سازی آموزش‌وپرورش در گفت‌وگوی «جوان» با معلم، ارزیاب، مدرس دانشگاه و نماینده مجلس

سنجش شایستگی با معیشت معلم گره خورد

بعد از سال‌ها انتظار، رتبه‌بندی معلمان اجرا شد، اما نتایج آن نتوانست انتظارات نزدیک ۱۰سال را برآورده کند. قرار بود طرح رتبه‌بندی معلمان، آموزش‌وپرورش کشورمان را به سمت کیفی شدن سوق دهد اما بیشتر به جای آنکه مشوقی برای معلمان باشد، تبدیل به طر حی تنبیهی برای آنها شد! طبق بررسی‌های «جوان» طرح رتبه‌بندی معلمان از سیستم کیفیت‌بخشی تبدیل به نظامی برای دستمزد‌ها شده است. همچنین به دلیل شاخص‌های تعیین‌شده در سامانه، معلمان تمام تلاش‌شان را کردند تا اسنادی را بارگذاری کنند بلکه بتوانند دستمزد بالاتری داشته باشند. پدرت‌را اینکه به دلیل نگاه اعداد و ارقامی سازمان برنامه‌بودجه و محدودیت‌های بودجه‌ای، رتبه نهایی معلمان تنزل پیدا کرده و انتقادات زیادی را در جامعه فرهنگیان به دنبال داشته است. به همین منظور «جوان» پای صحبت معلمان نشست و در گفت‌وگو با مدرس دانشگاه و نماینده مجلس نیز ابعاد این طرح را مورد بررسی قرار داده است.

■ ■ ■

■ ایرادات اجرای رتبه‌بندی به روایت معلمان
رتبه‌بندی معلمان به منظور ارتقای شأن و مقام معلم و بهبود معیشت فرهنگیان طی ۱۰سال گذشته بالاخره در ۱۶اسفند ۱۴۰۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان رسید و ۲۳اسفند برای اجرا به آموزش‌وپرورش ابلاغ و مقرر شد طبق قانون از مهر ۱۴۰۰ اجرایی شود. پس از کنش‌وفوس‌های فراوان در پاییز ۱۴۰۰ بود که رتبه یک برای همه معلمان صادر و رتبه‌های واقعی منوط به ارزیابی ارزیابان و هیئت ممیزه و بررسی مستندات معلمان شد. در نهایت اسفندماه ۱۴۰۱ احکام قطعی برای معلمان صادر شد اما نتوانست انتظارات قریب ۱۰سال معلمان را برآورده کند.

برخی معلمان می‌گویند رتبه‌های اختصاص یافته به آنها غیرواقعی و بسیار پایین‌تر از رتبه واقعی آنها بر اساس مدارک بارگذاری‌شده‌شان در سامانه است. در این رابطه آقای یوسفی، معلمی با ۲۰سال سابقه به «جوان» می‌گوید: «من با مدارک کارشناسی ارشد و ارائه مستندات کافی در سامانه، رتبه به دلیل امتیاز پایین در قسمت شایستگی‌های عمومی رتبه ۲ شده‌ام، این در حالی است که در باقی قسمت‌ها مانند تجربه و تخصصی امتیازات بالا و رتبه ۴ کسب کرده‌ام.»

او ادامه می‌دهد: «تصور کنید یک معلم از چهار شاخص، سه شاخص را رتبه ۴ بگیرد اما در یک شاخص رتبه یک گرفته باشد، آن وقت اینها را نه میانگین‌گیری کنند و نه فراوانی جمعی حساب شود بلکه فقط رتبه یک را به عنوان رتبه نهایی او تعیین کنند! مانند این است که یک دانش آموز همه نمراتش ۲۰ باشد اما ادبیات را سه بگیرد، آن‌وقت در معدل دانش آموز نمره ۳ را بنویسند!»

آقای یوسفی تصریح می‌کند: «اینکه با اعصاب و روان معلمان بسازی می‌کنند و نمی‌گذارند با فکسر آزاد در کلاس‌های درس حاضر شود و به وظایفش عمل کند، بی‌انصافی در حق معلم و البته دانش‌آموزان است.» خانم نوری نیز یکی دیگر از معلمان معترض نسبت به نحوه اجرایی طرح رتبه‌بندی است. او در این رابطه می‌گوید: «ایرادی که بیش از همه مورد نقد است، نقشه اجرایی شیوه‌نامه نظام رتبه‌بندی است که بدون ارائه به مراجع ذی‌ربط و سلیقهای و متغیر اجرا شده است.» این معلم ادامه می‌دهد: «شیوه‌نامه نظام رتبه‌بندی معلمان منتشر شده اما پُر از ایراد و ابهام است، مثلاً در این شیوه‌نامه اشاره‌ای به نحوه اعلام نتایج نشده است که اگر معلمی در شاخصی، امتیاز پایین‌تری به نسبت دیگر شاخص‌ها کسب کند، رتبه او را تعریف خواهد کرد. در صورتی که اگر شیوه‌نامه به درستی اجرا می‌شد، هر معلمی باید در رتبه اصلی خودش قرار می‌گرفت اما

درک

قرار بود رتبه‌بندی معلمان باعث ایجاد انگیزه در معلمان و در نتیجه ارتقای کیفیت آموزش شود اما به گفته شیوا قاسمی پور، عضو کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری مجلس شورای اسلامی این قانون خوب، خیلی بد اجرا شد. «جوان» با این نماینده مجلس گفت‌وگو کرده است.

■ ■ ■

چرا رتبه‌بندی معلمان به جای تأثیر خوب، مشکلات زیادی را برای جامعه فرهنگیان ایجاد کرد؟

رتبه‌بندی برای ۱۱سال پیش و یک کار زمین‌مانده بود که اواخر دولت قبلی لایحه ناقص یک صفحه‌ای به مجلس آمد و کمیسیون آموزش نیز کلیات آن را تصویب کرد تا با آمدن دولت جدید پس گرفته نشود و روی جزئیات آن کار شود. در این رابطه کمیسیون آموزش مجلس جلساتی گذاشت و قانون رتبه‌بندی را آماده کرد که در نهایت در صحن مجلس رأی آن گرفته و تبدیل به قانون شد. وقتی قانون مصوب می‌شود باید آیین‌نامه‌ای هم برای آن وجود داشته باشد. قرار شد این آیین‌نامه طی مدت یک ماه تهیه شود و برای نگارش آن نیز دو نفر از اعضای کمیسیون آموزش در جلسات آموزش‌وپرورش حضور داشته باشند، اما برای این کار از اعضای کمیسیون دعوت نشد و از نظرات آنها استفاده نکردند. از آنجا که طبق قانون باید طی سه ماه رتبه‌بندی انجام می‌شد، آموزش‌وپرورش وارد فاز اجرا شد و کارهایی را انجام

رتبه‌ای غیر از رتبه اصلی تعیین شده است.»

■ فرصت اعتراض به رتبه: نمایشی بدون اجرا!

قرار بود از ۹فروردین ماه به اعتراضات رسیدگی شود و هر معلمی بتواند وارد سامانه شود و درخواست بررسی مجدد بدهد. این در حالی است که حتی در این زمینه نیز به خوبی عمل نشده، چراکه معلمان نه اجازه بارگذاری مجدد مدارک‌شان در برخی از بخش‌ها را دارند و نه در قسمت شاخص‌های عمومی که رتبه کمی در آن کسب کرده‌اند، می‌توانند اعتراض کنند! آقای مظفری یکی از معلمان است که نتوانسته اعتراض به رتبه‌اش را در سامانه ثبت کند. او در این رابطه می‌گوید: «به معلمان حق اعتراض دادند اما سه به آنها حق بارگذاری مدارک نمی‌دهند. برخی نتوانسته بودند مدارک بارگذاری کنند، حالا باید چه کاری انجام دهند؟ آیا این عدالت است؟»

او ادامه می‌دهد: «برخی از معلمان در بخش شاخص‌های

صلاحیت عمومی امتیاز کمی آورده‌اند و قصد داشتند در این بخش اعتراض بزنند اما چنین امکانی وجود ندارد. به نظر می‌رسد برای اعتراض به رتبه‌بندی‌ها فقط یک تابلوی نمایشی نصب کرده‌اند. کسی هم در این زمینه پاسخگو نیست.»

■ ارزیاب: شاخص‌ها مناسب سنجش معلم نبود

ارزیابان رتبه‌بندی معلمان بهترین افرادی هستند که می‌دانند در سیستم اجرایی این طرح چه اتفاقی افتاده است. آقای امرجی، ارزیاب رتبه‌بندی معلمان بوده است. او درباره روند ارزیابی اینگونه توضیح می‌دهد: «برای ارزیابی معلمان ۱۰۰انفره‌ای را تشکیل و آموزش دادند. برای این کار نیز از ارزیاب‌های ارشد در برخی از ارگان‌ها دعوت کرده بودند اما آنها نمی‌دانستند برای چه کاری دراند ارزیابی را آموزش می‌دهند، به همین دلیل آن چیزی که به ما می‌گفتند، اصلاً ربطی به

ارزیابان امتیاز معلمان را تأیید کرده بودیم اما وزارتخانه که باید تأیید نهایی را می‌زد، آن را عودت می‌داد به سمت هیئت ممیزی یا ارزیابان ویژه تا مجدداً بررسی شود. در این بررسی‌های مجدد بود که به صورت سلیقه‌ای، امتیازات کسر شد و رتبه‌ها کاهش پیدا کرد.» این ارزیاب با بیان اینکه شاخص‌ها نمی‌توانست به صورت دقیق همکاران را مورد سنجش قرار دهد، می‌گوید: «در نگارش رتبه‌بندی‌ها باید معلمان به صورت مصاحبه شفاهی مورد ارزیابی قرار می‌گرفتند و رودررو می‌آمدند و به آنها امتیاز داده می‌شد اما این کار را سیستمی کردند تا خطا کم شود که به عکس خطای آن بسیار بالا رفت.»

او اظهار می‌دارد: «تعدادی از همکاران پیش از نهایی شدن رتبه‌شان از آن باخبر شده بودند. آنها از طریق دوستان و ارتباطاتی که با اداره داشتند، می‌دانستند رتبه‌شان چند شده است اما بعدتر که وارد سیستم شدند، دیدند یک‌الی دو رتبه کمتر برای‌شان در نظر گرفته شده است.»

آقای امرجی در پاسخ به این سؤال که آیا کاهش رتبه‌ها مربوط به خطای انسانی از سوی ارزیابان نبوده است؟ می‌گوید: «برای من مشهود است که کاهش رتبه از دست همکاران خارج بود، به نظر من این کار با به دلیل ایراداتی در برنامه‌نویسی انجام شده یا اینکه کاملاً عمدی بوده است.»

■ مدرس دانشگاه: نباید نظام سنجش شایستگی

با معیشت معلم گره می‌خورد

امیرحسین سلطانی فلاح، مدرس دانشگاه ایراداتی را به نحوه اجرای قانون رتبه‌بندی معلمان وارد می‌داند. او می‌گوید: «در بخش اول مسئله رتبه‌بندی مورد نقد افرادی قرار گرفت که در زمینه تعلیم و تربیت فعال بودند؛ اینکه نظام سنجش شایستگی با معیشت معلمان و نظام پرداخت گره می‌خورد و همین مسئله هم مشکلات زیادی را ایجاد کرد.»

او در بخش سیاستگذاری نظام رتبه‌بندی معلمان نیز انتقاداتی را مطرح می‌کند و می‌گوید: «فرهنگیان مدت زیادی بود که به مطالبه جدی داشتند. اینکه نظام پرداخت‌شان اصلاح، عادلانه و طبق اصول طبقه‌بندی مشاغل شود و دوم بحث سنجش شایستگی‌های‌شان مطرح می‌شد که رتبه معلمان از نظر کیفی مشخص شود. منتهای گره خوردن معیشت معلم با نظام شایستگی‌های‌شان آثار منفی گذاشت، یعنی اینطور القا شد که هر کسی می‌خواهد سطح کیفی بالاتری داشته باشد، پرداخت بالاتری هم خواهد داشت. شاید در نگاه اول چنین چیزی خیلی بد جلوه نکند و آرمان بحث رتبه‌بندی هم باشد، منتهای مطرح کردن آن هنگامی که رتبه‌بندی تازه دارد به صورت اجرایی متولد می‌شود، سیاست به‌موقع و بجایی نبود.»

■ چنبره نگاه سازمان برنامه‌بودجه

بر رتبه‌بندی معلمان

آقای سلطانی فلاح می‌گوید: «قرار بود شایستگی‌ها سنجیده شود اما این فرایند به قدری کوچک و حداقلی شد که به سنجش مستندات معلمان پرداخت، یعنی شایستگی به آن صورت که باید مورد سنجش قرار گرفت و این مسئله ریشه در آن دارد که هم آیین‌نامه و هم شیوه‌نامه نظام رتبه‌بندی را فقط آموزش‌وپرورش نوشته است، بلکه سازمان امور اداری استخدامی است اما نگاه سازمان برنامه‌بودجه هم مداخله داشته است. از آنجا که نگاه دستگاه تعلیم و تربیت یک نگاه اداری به مسئله دارد، کم پیش می‌آید که اینها باهم اتفاق نظر داشته باشند.»

او ادامه می‌دهد: «متأسفانه عمده کار‌ها طبق نگاه سازمان برنامه‌بودجه پیش رفته است، یعنی گفته شده ما فلان قدر پول داریم، حالا بر اساس آن معلمان

آقای سلطانی فلاح می‌گوید: «قرار بود شایستگی‌ها

سنجیده شود اما این فرایند به قدری کوچک و حداقلی شد که به سنجش مستندات معلمان پرداخت، یعنی شایستگی به آن صورت که باید مورد سنجش قرار گرفت و این مسئله ریشه در آن دارد که هم آیین‌نامه و هم شیوه‌نامه نظام رتبه‌بندی را فقط آموزش‌وپرورش نوشته است، بلکه سازمان امور اداری استخدامی است اما نگاه سازمان برنامه‌بودجه هم مداخله داشته است. از آنجا که نگاه دستگاه تعلیم و تربیت یک نگاه اداری به مسئله دارد، کم پیش می‌آید که اینها باهم اتفاق نظر داشته باشند.»

او ادامه می‌دهد: «متأسفانه عمده کار‌ها طبق نگاه سازمان برنامه‌بودجه پیش رفته است، یعنی گفته شده ما فلان قدر پول داریم، حالا بر اساس آن معلمان

رتبه‌بندی معلمان نداشت. پس از آنکه آموزش‌ها تمام شد، در فاز دوم ما را پشت سیستم‌ها نشانند تا مدارک بارگذاری شده معلمان را تأیید ی‌ار کنیم.»

او ادامه می‌دهد: «از نظر من شاخص‌های تعیین‌شده در این سامانه اصلاً گزینه مناسبی برای سنجش همکاران نبود، اما وظیفه داشتیم بر اساس آن چیزی که بارگذاری شده است، امتیاز دهیم و به قول مسئولان وزارت آموزش‌وپرورش ۹۲۰معلم را که در این طرح شرکت کرده بودند مورد ارزیابی قرار دهیم.»

■ خیلی‌ها رتبه ۵ می‌گرفتند اما سختگیری‌ها شروع شد!

آقای امرجی ادامه می‌دهد: «در بررسی‌ها تعداد افرادی که رتبه ۵ می‌گرفتند بیش از حد انتظار بود و به همین دلیل رقم حقوق آنها فراتر از سقف بودجه می‌رفت، بنابراین سختگیری‌ها شروع شد. به این منظور که ما

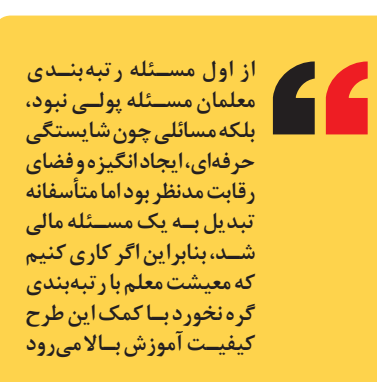

سلسلته‌های‌شان آثار منفی گذاشت، یعنی اینطور القا شد که هر کسی می‌خواهد سطح کیفی بالاتری داشته باشد، پرداخت بالاتری هم خواهد داشت. شاید در نگاه اول چنین چیزی خیلی بد جلوه نکند و آرمان بحث رتبه‌بندی هم باشد، منتهای مطرح کردن آن هنگامی که رتبه‌بندی تازه دارد به صورت اجرایی متولد می‌شود، سیاست به‌موقع و بجایی نبود.»

عضو کمیسیون آموزش مجلس:

«رتبه‌بندی معلمان» قربانی لجبازی سازمان برنامه‌و بودجه با آموزش‌وپرورش شد

آیین‌نامه اشکال داشت

کمیته فعال شود؛ یک کمیته برای آنهایی که رتبه ندارند یا اعتراض دارند. یک کمیته هم برای آنهایی که رتبه‌بندی شدند اما کمیته باید تطبیق بدهد که رتبه معلم با مدارک او می‌خواند و درست است یا نه.

به نظر شما علت اصلی مشکلاتی که برای رتبه‌بندی معلمان پیش آمده چه

قرار بود از ۱۹فروردین ماه به اعتراضات رسیدگی شود و هر معلمی بتواند وارد سامانه شود و درخواست بررسی مجدد بدهد. این در حالی است که حتی در این زمینه نیز به خوبی عمل نشده، چراکه معلمان نه اجازه بارگذاری مجدد مدارک‌شان در برخی از بخش‌ها را دارند و نه در قسمت شاخص‌های عمومی که رتبه کمی در آن کسب کرده‌اند، می‌توانند اعتراض کنند!

قرار بود از ۱۹فروردین ماه به اعتراضات رسیدگی شود و هر معلمی بتواند وارد سامانه شود و درخواست بررسی مجدد بدهد. این در حالی است که حتی در این زمینه نیز به خوبی عمل نشده، چراکه معلمان نه اجازه بارگذاری مجدد مدارک‌شان در برخی از بخش‌ها را دارند و نه در قسمت شاخص‌های عمومی که رتبه کمی در آن کسب کرده‌اند، می‌توانند اعتراض کنند!

رتبه‌بندی شوند! این کار خیلی تفاوت دارد با زمانی که ابتدا رتبه‌بندی کنیم و بگوییم چقدر بودجه نیاز داریم که این رتبه‌بندی انجام شود، بنابراین این یک قدم و تأخری نه اجازه بارگذاری مجدد مدارک‌شان در برخی از بخش‌ها را دارند و نه در قسمت شاخص‌های عمومی که رتبه کمی در آن کسب کرده‌اند، می‌توانند اعتراض کنند!

این مدرس دانشگاه به خطاهایی که در بارگذاری مدارک معلمان پیش آمده است، اشاره می‌کند و می‌گوید: «هنگام اجرای رتبه‌بندی معلمان، کسانی بودند که مدارک‌شان را بارگذاری نکردند که فاقد رتبه شدند، بر برخی هم شیوه بارگذاری مدارک را بلد نبودند که رتبه کمی به دست آوردند و تعدادی هم مستندات ارائه شده‌شان توسط سامانه پشتیبانی نشد. در این بین خطاهایی هم پیش آمد که غیر قابل اجتناب است و در یک جمعیتی هم پراکندگی یک میلیون نفری باید انتظار خطا وجود داشته باشد.

■ چه باید کرد؟

سلطانی فلاح در پاسخ به این سؤال که برای نجات طرح رتبه‌بندی معلمان و اجرای آن به بهترین شکل ممکن چه کار باید کرد، می‌گوید: «اول اینکه باید مجلس روی این مسئله ورود تفکیکی داشته باشد، یعنی نظام پرداخت معلمان را کاملاً با مسئله رتبه‌بندی متمایز کند. مورد دوم اینکه باید سازو کاری در سیستم تعلیم و تربیت شکل بگیرد که مسیر به سمت شایستگی پیش‌برسد و آن چارچوب کلی در نظر گرفته شده برای معلمان با چارچوبی که مثلا در وزارت علوم وجود دارد، متفاوت باشد، چون مسائل معلمی و تعلیم و تربیت کردن با نژادهایی که در وزارت علوم داشته باشند، اما نباید از معلمی که در مرز سیستان و بلوچستان فعالیت می‌کند، انتظار داشت

مقاله ای‌اس‌آی (ISI) بدهد، ولی انتظار داریم نگاه تربیتی درستی داشته باشد و بازی‌های آموزشی را خوب بنسازد و روش‌شناسی رشد را بداند.»

این مدرس دانشگاه ادامه می‌دهد: «خود ذی‌نفعان باید مسئله رتبه‌بندی را جدی بگیرند. حقیقت مسئله این است که رتبه‌بندی اتفاق نمی‌افتاد، اگر همین درخواست و مطالبه جدی معلمان نبود، بنابراین مطالبه جدی معلمان می‌تواند اصلاحاتش را جدی‌تر و مسیر را درست کند.»

ما نباید بحث نظام پرداختی معلمان را انطور که سازمان‌های دیگر نگاه می‌کنند، ببینیم. متأسفانه عمده درگیری‌های پیش آمده در طرح رتبه‌بندی معلمان به دلیل نبودن‌گاه تعلیم و تربیتی سازمان برنامه بوده است که با دید اداری و غیر قابل انعطاف خود به مسئله رتبه‌بندی معلمان نگاه کرده است، بنابراین جدی‌ترین مسئله‌ای که می‌تواند به مسیر رتبه‌بندی‌ها جهت‌درستی بدهد، اصلاح نگاه سازمان برنامه‌بودجه نسبت به این مسئله است.»

درک

اتفاق افتاد و کار ۱۱ساله روی زمین مانده تمام شد. آن چیزی که برای فرهنگیان باید خیلی مهم باشد، این است که جایگاه و منزلت معلم در قانون رتبه‌بندی مشخص می‌شود و «معلم» با «کارمند» متفاوت است. این قانون اگر به خوبی اجرا شود، هم ایجاد انگیزه می‌کند و هم به کمک آن می‌شود کیفیت آموزش را بالا برد، اما باید مسیر رتبه‌بندی به سمتی برود که «علم» معلمان را به‌روز کند و به آنها نشاط و انگیزه ببخشد چراکه اگر معلمی به‌روز نباشد، نمی‌تواند با قانون رتبه‌بندی تعیین‌شده رتبه‌اش را ارتقا ببخشد، حتی این مسئله در قانون دیده شده است که اگر کسی نتواند بعد از سه سال رتبه‌اش را حفظ کند یا آنقدر دهد، کسر رتبه می‌شود و نمره منفی می‌گیرد. همه اینها در راستای کیفی شدن آموزش‌وپرورش کشور تعیین شده است.

می‌توانیم امیدوار باشیم به مرور زمان مشکلات حل شود و به سمتی که جزو اهداف طرح رتبه‌بندی معلمان بود، پیش برویم؟

ما تمام تلاش‌مان را کردیم اینطور پیش برود، اما در حال حاضر رتبه‌بندی بحث مالی و پولی شده است.

پس یعنی می‌شود این شرایط پیش آمده را اصلاح کرد؟

اگر کاری کنیم که معیشت معلم با رتبه‌بندی گره نخورد، اتفاقات خوبی رخ خواهد داد و با آن چیزی که مدنظر ماست، کیفیت آموزش بالا برود.